

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Dnro K2026-22
11.5.2026

Lausuntopyyntönnö: HE 50/2026 vp, asiantuntijakuuleminen 12.5.2026

HE 50/2026 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SUOMEN PERUSTUSLAIN 10 §:N MUUTTAMISESTA

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 50/2026 vp Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia.

Pyydettyä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

Esitystä koskevat huomiot

Esityksellä ehdotetaan kiireellisesti mahdollistettavaksi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan välttämättömäksi määritelty rajoittaminen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumista varten. Lisäksi mahdollistettaisiin lailla säätäminen välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuutta sekä rikosten selvittämistä ja tutkintaa koskevien säännösten sanamuotoa täsmennettäisiin.

Suomen Asianajajat vastustaa esitettyä muutosehdotusta kokonaisuudessaan. Erityisesti Suomen Asianajajat toteaa seuraavaa:

Hallituksen esityksessä perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Suomen Asianajajat katsoo, että esitetyillä perusteilla mahdollistetaan suhteeton puuttuminen kansalaisten kotirauhaan ja viestinnän suojaan riittämättömällä valvonnalla. Suomen Asianajajat toteaa, että muiden vireillä olevien lakiehdotusten valossa voidaan pitää selvänä, että ehdotuksessa viitatus ”uhan” arviointi jää kussakin yksittäistapauksessa tiedon hankkimisesta vastaavan viranomaisen vastuulle. Median sekä asianajajien tekemien havaintojen perusteella on viitteitä siitä, että viranomaisten toiminnan valvonta on Suomessa tältä osin riittämätöntä, ja käytännössä valvonnasta vastaavien viranomaistahojen (tuomioistuimet, lainvalvontaviranomaiset) mahdollisuudet toteuttaa etukäteis- tai jälkivalvontaa ovat heikohkot.

Hallituksen esityksessä perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Suomen Asianajajat toteaa, että tiedustelusta vastaavilla viranomaistahoilla on jo nyt riittävät ja tehokkaat keinot mietinnössä kuvattujen uhkien torjumiseksi. Suomen Asianajajat katsoo, että erityisesti viittaukset kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan muuhun toimintaan laajentavat toimivaltuuksia suhteettomasti ja vastoin tarkkarajaisuuden vaatimusta.

Hallituksen esityksessä korostetaan, että puuttumisen on oltava välttämätöntä ja kohdistuttava vain vakaviin uhkiin. Välttämättömyyttä arvioidaan esityksessä etukäteen abstraktilla tasolla mahdollistavan sääntelyn yhteydessä. Perusoikeusopin mukaan suhteellisuus tulisi arvioida konkreettisissa yksittäistapauksissa. Suomen Asianajajat katsoo, että perustuslain tasolle kirjoitettu mahdollistava sääntely heikentää perustuslakivaliokunnan kontrolliasemaa, sillä jatkossa tavallisella lailla voidaan laajentaa tiedonhankintakeinoja perustuslain nimenomaisen valtuutuksen nojalla.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”. Suomen Asianajajat ei pidä muutosehdotusta perusteltuna. Sanamuoto ”rikosten estämiseksi” sisältää tosiasiasa mahdollisuuden käynnistää yksittäisiin kansalaisiin tai maassa oleviin ulkomaalaisiin kohdistuva salaisten pakkokeinojen käyttäminen ilman selkeästi määriteltyjä perusteita. Ehdotetut lainmuutokset liittyvät laajempaan kehitykseen, jossa rikosten ennalta estämiseen ja uhkaperusteiseen tiedonhankintaan liittyviä toimivaltuuksia laajennetaan. Samanaikaisesti valmistelussa oleva poliisin rikostiedustelua koskeva lainsäädäntö (HE 29/2025 vp) korostaa tarvetta täsmentää sääntelyä ja arvioida perusoikeusrajoitusten oikeasuhtaisuutta.

Suomen Asianajajat toteaa kotirauhan olevan perusoikeusjärjestelmässä erityisen vahvasti suojattu oikeushyvä, jonka loukkaaminen on edellyttänyt paitsi konkreettista rikosepäilyä myös tuomioistuimen lupaa. Hallituksen esityksessä ehdotettu muutos ennalta estävään tiedonhankintaan kotirauhan piirissä ilman välitöntä rikosepäilyä merkitsee siirtymää rikosprosessuaalisesta logiikasta tiedusteluoikeudelliseen logiikkaan, jossa kohteena on uhka eikä tosiasiallinen teko. Valtiosääntöoikeudellisesti kyse on merkittävästä muutoksesta, joka hämärtää rajaa rikostorjunnan ja yleisen turvallisuusvalvonnan välillä.

Lisäksi Suomen Asianajajat huomauttaa, että esityksen taustoista julkisuuteen aneetuissa lausunnoissa on vedottu niin järjestäytyneeseen ulkomaiseen rikollisuuteen, kasvaneeseen huumausainerikollisuuteen ja katujengeihin sekä korostettu maailmanpoliittisen tilanteen synnyttämiä ulkoisia uhkia. Suomen Asianajajat toteaa, etteivät sen enempää tilastot kuin julkisiin lähteisiin perustuvat tiedot tue mietinnössä esitettyjä uhka-arvioita.

Yhteenvedon Suomen Asianajajat katsoo, että kyse ei tosiasiallisesti ole välttämättömästä tarpeesta, vaan pikemminkin perus- ja ihmisoikeuksien heikentämisestä puhtaasti viranomaisten työn helpottamiseksi. Ehdotusten toteuttamisella ei tulla parantamaan Suomen ja sen asukkaiden turvallisuutta. Ehdotettu muutos kasvattaisi riskiä normatiivisesta liukumasta, jossa alkuperäisesti poikkeuksellisinä pidetyt keinot normalisoituisivat ja arkipäiväistyisivät. Tästä on laajasti esimerkkejä niin esitutkintalain, kuin pakkokäytöslain soveltamiseen liittyen.

Suomen Asianajajat nostaa esiin myös ehdotetun muutoksen mahdollisesti aiheuttamat epäsuorat perus- ja ihmisoikeusvaikutukset. Näitä voivat olla esimerkiksi kansalaisten mahdollinen pidättäytyminen viestinnästä, poliittisesta osallistumisesta tai journalismin lähdetoiminnasta, mikäli tiedonhankinnan mahdollisuudet laajenevat. Tällä on demokratian näkökulmasta vakava demokratiaa heikentävä merkitys.

Suomen Asianajajat vastustaa hallituksen esitystä ja pitää sitä heikosti perusteltuna. Suomen Asianajajilla ei ole muilta osin esitykseen kommentteja.

Helsingissä 11. päivänä toukokuuta 2026

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Pekka Ylikoski, Helsinki

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.